

Mai no he mort ningú, amb aquests dits que ara us mostre, bé que em podeu creure i, tanmateix, el record de la mort em retopa tenaç contra les parets del pit obrint-hi finíssimes escletxes per les quals, com una fumassola de planys, bufega la recança que m'engavanya els membres i m'enverina l'ànim i m'espanta la son, tal com si, efectivament, haguera sigut aquesta que ara veieu gesticular la mà assassina i no altres, més nombroses i alhora més difuses, i potser sí, no calga tacar-se la mà de sang per arribar al crim. Per Festus em coneixen arreu dels camins i ja podeu advertir de quina mena és l'ofici amb què, mal que bé, em guanye les veges, però no penseu que és per gust que vague pel món recitant històries ni proveu de requerir-me'n cap altra que no siga aquesta que tot just enllestiré: de la meua boca no escoltareu ni epepeies reials ni gestes antigues de cap heroi singular, us en done avís per si preferiu fer via; no espereu, doncs, que us done notícia de setges, ni de conquestes, ni de batalles recents, de les moltes que durant més de trenta anys han remullat de sang el cor d'Europa, ni tan sols dels amors, poc o molt clandestins, que tant plauen al comú dels romancers, que no són aquests els viaranys per on transiten d'habitud els meus mots. Si la història que us vinc a contar no us ve de gust, pagueu-me simplement amb la vostra indiferència que, quan en tota la plaça no reste ningú amb intenció d'atendre, s'amortiran com la flama d'un ble consumit les meues paraules i jo plegaré en aquest farcell les propietats escasses que conserve encara i partiré a cercar nous indrets sense guardar-vos cap mena de rancor, que a ningú no vull sotmetre a

l'obligació d'escoltar paraules que sentir no desitja: ja n'escoltareu massa i tot, a desgrat vostre, sense la intervenció d'aquest xarlatà. Ara bé, si us sedueix el meu verb, si trobeu captivadors els meus gestos i decidiu, doncs, de romandre-hi atents, compartiré amb vosaltres els episodis d'un relat que es nodreix del dolor i la pròpia recança, la que m'escampa la metzina pel cos i per l'ànima, el que em conserva viu per donar vida amb la paraula a qui ja és morta i, alhora, amb cada remembrança, em clivella de nafres el pit. Disculpeu-me, si podeu, però no en sé contar cap altra, ja us he dit que no és per gust que la rememore.

Imagineu-vos una nit de núvols espessos com la mel, bufa una xalocada furiosa que commou de xiulets canyissos i teules, la lluna ja fa estona que ha decidit de perdre's, la mar sembla captiva del pitjor dels enuigs i pugna, amb grans manotades d'escuma, per cobrar-se alguna víctima que vinga a calmar-li la ira de déu afamat, no hi ha llums en tot el poble, les parets de les cases de vora port regalimen d'aigua salada i, entre el fang dels carrers més pròxims, es formen rierols que davallen a tornar-li a la mar les gotes que va perdent en cada escomesa; els llaüts, les balandres i els gànguils abarloats a la cala mouen nerviosos l'arboradura, pendants que no s'hi afluixen les amarres, i els gats que solen fer nit entre les velles parets de la llotja han decidit avui de fugir. No se sent altre soroll que el bram furiós de les ones. Us he dit que no hi ha llums en tot el poble i no és cert del tot. Si, esquivant tolls i rierols, la fosca us deixa remuntar des del port unes passes pel carrer principal, ben aviat us topareu amb el garranyic d'un gos de fusta que es gronxa penjant de dues diminutes cadenes. Si hi haguera lluna, potser en podríeu llegir la inscripció que dóna fe del caràcter del casalot; avui, però, us serà més fàcil d'escoltar la queixa del rovell de les baules que no pas d'albirar-ne la llegenda. No forceu la vista, ja us avance jo que és el *Gos Negre*, l'única taverna de tot el poble, tampoc en calen més per a la gent que són i el temps que poden dedicar al lleure, i és també l'única casa que encara té ànim de mantenir enceses les llànties, malgrat

l'oratge, malgrat l'hora, tan tardana. A dins, ja fa estona que la cervesa corre en abundància i que augmenta la grossària dels mots, un baf vell entela els vidres dels dos finestrons que, de tant en tant, tremolen per confirmar que el xaloc continua escometent la costa. Escolteu: qui ara parla és Lluc, el menor dels dos germans Momos, semblen bessons, tot i que, entre els seus infantaments, hi passaren un any i quatre mesos. El major es diu Abdó i seu enfront del germà, a la taula que hi ha al fons, gairebé sota l'escala que condueix a la cambra de Flora, la dona del taverner, trenta-dos hiverns, diuen, i les carns encara fermes i l'ànim ben prest a tota mena de jocs, si és que per davant hi va una bossa ben farcida de sous, que no són temps aquests que els regals es prodiguen per part de ningú, amb dues mamelles ben fornides i ben ertes, rodones com a llunes i flonges com dos pastissos de Pasqua i amb dos ròdols de carn fosca, presta a estarrufar-se al primer afalac, a mena de corones de les quals, si se sap xuclar, encara raja un doll ben dolç de llet, un nèctar que enardeix la passió, o això almenys refereixen els qui han tingut la sort o l'habilitat de fer-lo brollar. Corren els daus per sobre la taula, entre les gerres, algunes ja buides, regalimoses totes d'escuma, i Lluc blasfema un crit de victòria a mitja veu, Abdó es limita a somriure de biaix, com si sempre n'haguera conegut el resultat. Els seus contrincants són Blai, el fill del calafat, i Eliseu, fill i nét de pescadors i pescador ell mateix, qui sempre té un renec a la boca, si ve com si no ve al cas. El fill del calafat escup a terra i pren la gerra de cervesa amb la mà dreta al temps que, entre els dits de l'esquerra, remou els daus. El glop llarguíssim li deixa bombolles diminutes d'escuma enganxades als pèls del bigoti, té la mirada líquida, lluent de cervesa, i entre la mar esgrogueïda de l'ull li naveguen fils vermells. Mussita precís d'ànim a tocar dels daus, es passa la mà pel mostatxo i arrossega amb el gest els degotims blancs de cervesa, bufa suaument sobre el puny esquerre i, violentament, obre els dits i deixa anar la sort. L'esguard es fixa impacient en les cabrioles que fan els cubs sobre la fusta llardosa i, a l'instant, les parpelles li cauen

pesadament en un gest de decepció. Abdó pren els daus i es duu la mà tancada al cor, no deixa de vigilar, a la dreta, els ulls d'Eliseu, color d'aigua salada, llança la jugada sense mirar i coneix en la blavor sorpresa del pescador que han tornat a triomfar, sent el dringar de les monedes que Lluc recull entre rialles i la mirada desconfiada que es creuen els dos oponents li fa dur la mà a la daga que sempre guarda entre els plecs dels pantalons. No hi ha perill, tanmateix, tot i el caire que ja fa estona que ha pres la partida, són bona gent, Eliseu i Blai, i mals jugadors, per això perden cada nit. El taverner, però, que ja fa estona que s'olora la tensió, arriba per oferir una ronda astuta a càrrec de la casa, Blai no cessa de revisar els daus amb aire molest, segurament perquè no descobreix la raó del malfat que els ha caigut a sobre aquesta nit, ja no se'n recorda, que sempre perd, als daus, mai no se'n recorda i per això torna a perdre, una nit i una altra. Apura la cervesa i li ofereix la gerra buida al taverner, no hi ha lloc en la taula menuda per a vuit gerres, per a quatre sí, per això retira les buides, el silenci és més espès encara que l'ambient. Abdó es grata el cap i insinua, amb un frunzit de celles, que potser fóra bon moment per perdre una mà; el taverner, igualment silenciós, deixa quatre gerres sobre la taula i li assenteix discretament, no pas Lluc qui, en canvi, mira amb l'ansia de qui desitja que la sort continue fent-li rajar monedes a l'escarsella. Té la boca plena de saliva i li brillen les dents, beu contínuament amb glopades curtes i no cessa de moure les mans ni de parlar. Eliseu, al seu costat, no vol mirar l'envit del company, qui deixa anar els daus sense massa ritual, «Si la sort vol fer-nos la punyeta, què hi fa poca o molta cerimònia?», el taverner aguanta una estona la respiració, «Un cinc i un sis, bona jugada, mestre», sospira, «Sembla que te n'alegres, de la sort d'aquest parell de balenes embriagues, taverner», fa Lluc. El puny de Blai descarrega sobre la taula tota la tensió que li bullia pel cos i fa trontollar la cervesa de les gerres, fins i tot la flama de la gresola que els balla a sobre sembla ressentir-se'n, «Us ha de canviar la sort, per Déu que

us ha de canviar», prega Blai, «Encara no he tirat, jo, no cantes victòria», matisa imprudent el menor dels germans Momos, Abdó fa un gest tènue de reprovació que Lluc, d'haver-lo vist, no hauria estat capaç d'interpretar. Recull solemnement els daus, el menor dels germans, desplega manyagues dolces sobre la cara del sis, com si volguera convèncer-lo amb l'escalfor dels dits, de les taules veïnes es congrega gent entorn de la taula, algú arrossega fins i tot un tamboret amb ànim de quedar-s'hi, Lluc mira desafiant a un costat i a l'altre, satisfet de concentrar tota l'atenció, «Encara no he tirat, jo, Blai, no cantes victòria», repeteix, i no veu que la preocupació es plega en arrugues sobre el front del germà. El taverner intenta evitar que els concurrents creuen juguesques sobre la sort de la partida, temorós que es multiplique la tensió i, a pesar de la ronda ja balafiada, acabe per anar-se'n tot en orris, i maleeix la parsimònia de Lluc amb un renec fosc, amagat, contundent, «Tira ja, condemnat», se sent, «Tens molta pressa per perdre, Eliseu», li replica Dagobert, el dels llavis gruixuts partits per una vella cicatriu, que encapçala el partit dels qui confien en la sort dels germans, «Estem en les teues mans, Lluc, mira-hi bé què fas», el commina, «Com goses amenaçar a qui va a procurar-te fortuna, maleït?», «Vinga ja, Lluc, no et faces l'orni», clama ara la veu escanyada de Narcís, un dels dos pastors del poble, a qui tothom anomena el Xurmer perquè fou de dida que mamà la llet, quan era infant, «Tira ja els daus, Lluc», talla Abdó, i el germà enlaira la mà amb lentitud desafiant i tan sols s'escolta el desfici del taverner que no cessa de fer petar les ungles, res més, per això el soroll dels daus rodolant per la taula és perceptible arreu la taverna sobre el fons monòton de la ventada. El primer d'ells s'atura mostrant un sis i fa encara més espés el silenci, més ample el somriure salivós de Lluc, més tens l'instant breu que a algú se li arriba a fer etern, rodola encara l'altre, tanca els ulls, el taverner, resignat, «Merda», sent, i tot just esclata una barreja de juraments, de vïctors i d'imprecacions que no sap interpretar fins que els obre temorenc i veu el segon dau, ja quiet,

damunt la fusta, amb un sol punt dibuixat sobre la cara de dalt i el rictus glaçat de Lluc, incrèdul, «Et faré a trossos, Lluc, m'has fet perdre dos sous d'una tacada», «Al meu germà no l'amenança cap ase, Dagobert, has apostat perquè has volgut», «Té raó, Abdó», «Pagar has de fer, Dagobert, i no renegar tant», «Torneu a les taules, que va una ronda a càrrec de la casa», «Tu sí que saps, taverner», «Que Déu t'òmpliga la casa de fills», «Caldrà que se li arrime a la dona primer, no creus?», «Però no veus que no li agraden les dones?», i els llavis del taverner tracen un somriure impermeable mentre fa comptes mentalment, d'ací a una estona, aniran tan ebris que ningú s'adonarà que els carrega també les dues rondes que els ha servit de franc, i encara més, que en podria carregar, si no fóra tan honrat.

La porta que s'obre deixa colar-se també la xalocada, Camanyes es trau el capell esquixat i el deixa de braç a la vora de la llar, «Bona nit, companys, què hi ha una gerra de cervesa per a un home amb la pell mullada i el garganxó sedegós?», «Plou encara?», «Fa bona estona, i cau amb ganes: demà no hi haurà Sant Gervasi», «Com que no hi haurà Sant Gervasi?», «Com n'hi ha d'haver, amb aquesta pluja i aquest vent?», «Mai no s'ha suspés Sant Gervasi, per més que xaloquege», «Té raó, Abdó, mai no s'ha suspés Sant Gervasi», «I no és el primer any que fa xaloc», «No pot suspendre's Sant Gervasi, ens duria malfat», «Ho ha dit dom Odònius que no hi ha Sant Gervasi», «Ho has sentit tu mateix, Camanyes?», «Jo mateix, Abdó, amb aquestes orelles que Déu em conserve, el sant no eixirà de l'església i no hi haurà cursa», «I com s'atorgarà la Preferència?», «Es farà un sorteig o es farà la cursa quan s'encalme, ja es veurà», «Fora del dia del sant? Doncs, no hi estic d'acord, si al primer inconvenient no celebrem Sant Gervasi, quina protecció n'hem d'esperar?», «Té raó Abdó: si no el celebrem, no hi haurà pesca en tot l'any i no altra cosa sinó calamitats s'esdevindran», «Sabeu què us dic, que el prior no és ningú per prohibir-nos celebrar Sant Gervasi», «Ben dit, Abdó», «I que pot fer el que li rote de

les seues podrides parts: si ell no vol, el celebrarem nosaltres», «Així es parla, Abdó, vinga una altra cervesa», «Brindem per Sant Gervasi», «Per Sant Gervasi», «Per Sant Gervasi», «Avui no es gita ningú, companys, que de bon matí, abans que en pugua donar avís, traurem el sant en processó fins el port», «Sense el prior?», «Més val sense ningú que no pas amb un frare descregut al capdavant», «I després farem la cursa», «Però, Abdó, com hem d'anar fins la Roca amb aquesta maror?», «I com vols celebrar Sant Gervasi sense nadar a la Roca?», «No podem esperar que passe la tempesta?», «La cursa per la Preferència s'ha fet sempre a trenc d'alba de tal dia com avui», «Amb mi no compteu», «On t'has deixat els collons, Eliseu, que tens por de nadar la cursa?», «Els ha perdut als daus, els collons», «Qui ho ha dit, que he perdut els collons als daus?», «Jo ho he dit», «Et tallaré el coll, Anxover», «Encara no l'has perdut, el punyal, als daus, o penses tallar-me'l a mossos?», «Deixeu-ho córrer, si Eliseu o qui siga no vol nadar, doncs allà ell, ja li passarà comptes el sant», «Té raó, Eliseu, és de bojós nadar amb un oratge com aquest, no n'arribarà cap a la Roca», «A tu qui t'ha donat ciri, taverner?», «No fa oratge, mestre», «Posa cervesa i calla, taverner», «Hi manquen mariners, a més, Arnald de Murga i també Lisandre i tota la colla de Monjos», «Doncs, aneu a donar-ne avís, Anxover. Lluc t'acompanyarà. Que ningú no diga que no li hem fet saber la decisió del patró major».

Lluc, l'Anxover i encara Eligi i Benet de Mur s'embolcallen en capes i surten a enfrontar la tempesta. A dins, tornen a omplir-se les gerres i a córrer els daus, però les mirades cada volta més líquides dels homes no deixen d'esguardar els finestrons que baten el vent i la pluja. No hi ha treva per part de ningú: ni de l'oratge, ni dels homes. Baixa el Moro les escales i el Xurmer li demana com té la nit Flora, avui, «N'ha tingut de millors», respon amb un deix irònic als llavis, i el pastor que riu amb la boca fofa, i la tensió es desferma en una rialla col·lectiva que el taverner fingeix ignorar, n'està acostumat, a cadascú li toca fer un paper en aquesta

vida i s'hi ha de resignar, malament si no, i a ell l'enamora massa el dringar de les monedes per a parar esment d'aquestes foteses, com podrien viure en aquest miserable llogaret, amb els guanys tan sols de la taverna? Quan algú anuncia que ja és l'hora, Eliseu dorm l'enfit de cervesa sobre la taula, amb una galta reposant damunt del braç i un dels daus sota el front, un fil de bava escumosa li raja per la comissura, «Esteu tots bojós», «Tu calla, taverner, i posa'ns la darrera cervesa», «Aquest malparit s'ha inflat de beure per lliurar-se de la cursa, però no se n'eixirà amb la seua, vinga, ajudeu-me a carregar-lo», «Deixa'l, Anxover, va massa ple», tercereja el Xurmer, «Ni parlar-ne, noi, ni parlar-ne, aquest desgraciat ve amb nosaltres com a mi em diuen Anxover», «Esteu bojós, tots», «T'he dit que calles, taverner, i que poses més cervesa». Els homes apuren les gerres: els brilla una determinació èbria en el gest i, quan s'obre la porta, tothom comprova el que ja intuïa, que no ha minvat gens la xalocada i que encara plou, a ratxes fermes. La comitiva enfila la pujada de Sant Gervasi sense intenció d'evitar els tolls disseminats pel carrer: de les boques ix un murmuri sord que no se sap ben bé si és una pregària o tal volta un renec, però ningú no hi para atenció a discernir-ho.

La petita església de Sant Gervasi és tan pobra que la porta roman sempre oberta. De fet, ni tan sols té capellà que l'atenga, no dóna prou rendes per tenir rector propi i són els frares del convent de Sant Lluc els que procuren que no hi manquen oficis i les dones del poble les que hi renoven les flors. Sobre l'altar, crema un ciri nou que dispersa una penombra de grisalles, vols de mans dibuixen amb desordre el signe de la creu sobre els pits, a l'entrada, hi ha batre de colzes i pugnar de muscles per agafar les andes, però, al marge de la del patró major, ni una sola veu gosa trencar l'encanteri de l'únic lloc de tot el poble on sembla que s'ha esvaït la tempesta, «Vinga, tots a una, amunt, amunt», gràcies als murs rotunds que la preserven dels capricis de l'oratge. Petjades fangoses xiuxiuegen en tumult entorn del sant, com és costum antic dels pescadors del poble cada



volta que es celebra la festa, «Compte, compte», i, en tal dia, els vaixells romanen atracats al moll sense excepció, siguen tartanes o balandres o sardinaleres, «Adreceu de la dreta, adreceu i enfilarem la porta», i totes les tripulacions fan festa en honor del Protector i tothom es muda i hi ha música, «Vinga, vinga, que ja passa», i es pengen banderoles i les dones escampen murta pels carrers, «No n'ha vingut cap, de la colla dels Monjos», «Quina hora és, digueu-me, quina hora és?», demana Abdó, «Hora d'eixir el sol», li repliquen, «Hora, doncs, de traure el sant i d'encetar la cursa, tothom ho sap, això, no és cert?», «Fins i tot els nens», «O siga que qui no ha vingut és perquè no hi vol prendre part», «Ben dit, Abdó», corrobora l'Anxover, «Què esperem, doncs?». Un buf violent avisa els portadors que no serà fàcil, el trànsit, els peus rellisquen freds sobre el llot aigualós, el pes de la fusta massissa de la peanya envermelleix els muscles erts de dolor, els adorm, els tortura, i en dificulta el control, la claredat de l'aurora encara no ha vençut la melositat opaca del cel, però una cega obstinació aferma les passes i entossudeix la voluntat: ningú no repara que hi manca la murta, que tan sols el repicar de les gotes de pluja sobre els vidres i el terra li posa música a la processó, que les filades de banderoles amorosament penjades dels balcons han esdevingut un trespol lúgubre de filagarses xopes, que dom Odònius no presideix, com és de rigor, la processó, amb la seua veu fonda, apocalíptica. És Abdó qui inicia els cants, ni que siga de memòria, «Adoramus te, Christe, et benedicimus tibi», i les passes s'acomoden a la cadència d'aquells mots estranys que tothom ha après a força de sentir-los repetir any rere any per Sant Gervasi, en boca de pescadors de gest fervorós i adust, grotescament mudats per l'ocasió, i que ara, després d'aclarir-se les goles, tothom s'esforça a pronunciar amb la veneració apresada dels avantpassats, amb el respecte que mereix el Protector, «Quia per sanctam crucem tuam redemiste mundum», i el vent sembla ofendre's que algú gose desafiar el seu predomini ni que siga per traure el sant i s'entaula amb nova fúria pels carrers i bat les

portelles i voleia la fullaraca xopa dels arbres i espanta els ocells arrecerats i, entre les copes, filtra el siulet aflautat que avisa del poder que encara es reserva. «Réspice quaésumus, Dómine», i en el son dels dorments degoteja, sobre el fons ja familiar de la xalocada, un cant fantasmagòric, fet a còpia de llatinòrums, i arreu de les cambres s'escolta remor de flassades inquietes, però cap mortal no gosa proferir ni un so ni encara menys aventurar-se fora de l'escalfor del llit, a ataüllar el pas de la comitiva, no fóra que la salmòdia siga obra d'ànimes difuntes, que no hi ha cap més explicació sinó aquesta de qui tots n'han tingut notícia de nens, «Super hanc famíliam tuam», tothom recorda alguna nit com la present, en què àvies esdentegades advertien amb gest solemne que, quan l'oratge es torna advers, les lloses del cementiri es desplacen misteriosament i espectres fosforescents ixen en processó, amb atxes enceses a les mans mortes, atxes que mai no es consumeixen, «Pro qua Dóminus noster Jesus Christus», per demanar a Déu el perdó de les culpes o per reclamar algun compte pendent, de cert no se sap, i aleshores entonen himnes tenebrosos que ningú no ha oït abans i ja no és possible conciliar el son i tothom prega que no li sonen colps a la porta, que no es presenten davant d'ell els espectres i el comminen a acompanyar-lo que, si així succeeix, «Non dubitávit mánibus tradi nocéntium», si el mal fat decideix que així siga, la nit es tallarà amb els crits d'horror de l'esposa i dels fills del dissortat, de qui mai no es tornarà a saber sinó quan, de nou sota la tempesta, es renove la processó i algú que tinga el valor suficient per contemplar-la d'amagat, hi descobrisca entre els membres la figura nova, ara eixuta i transparent, del desaparegut, qui mai ja no haurà de comptar-se entre els mortals, «Et crucis subíre torméntum», «Amén».

El contacte amb la pedra de l'escullera, cinc centes passes que tanquen la rada natural des de la cruïlla on s'inicia el senderó que mena a la Punta de les Canyes i, més enllà, a la Platja dels Frares, els sembla més ferm i segur als portadors del sant que el llot fred dels carrers en pendent, malgrat el

colp d'aigua maliciós que els escomet a penes s'endinsen per la calçada del dic i que a punt està d'arrossegar peanya i portadors a l'aigua. Les passes, amb tot, són incertes enmig del silenci que ha seguit als psalms, els ulls llueixen encara l'èbria i fervorosa determinació que els impulsava, ni la pluja, ni el vent que han estat companys de trajecte ni ara la visió de l'escuma famolenca de les ones, fins i tot a dins de la dàrsena, són capaces de sembrar-hi la llavor del dubte. La comitiva avança ara a intermitències: quan les ones escometen, els homes es falquen per preservar-se, quan es retiren, proven d'avançar a l'uníson. L'Anxover, a reraguarda, demana ajuda, «Si no voleu que el maleït Eliseu comence la cursa abans que ningú», és Dagobert qui acudeix, quan la comitiva ja encara el tram últim, ja sobre roca, que els mena a l'entrada del port, el punt més pròxim a la Roca, que a penes es lluca entre tanta aigua i tanta fosca. És aleshores que els ateny l'agutzil, panteixant, «Per tots els dimonis, on aneu?», «On hem d'anar, Fabià? A fer la cursa de Sant Gervasi, com cada any», «Amb aquesta maregassa?», «Mai no s'ha suspés Sant Gervasi», «Us heu tornat folls, tots vosaltres», «Deixeu el sant a recer del mur», «O potser heu begut massa», «Vinga, vinga», «A poc a poc», «Deixeu-lo amb cura», «Ja el tenim», «No pot ser que ho digueu de debò, no sabeu que dom Odònius ha dispensat la celebració de la cursa?», els homes l'ignoren, «Vingueu tots i preguem al sant», «Benaurat Sant Gervasi, patró dels mariners d'aquest poble», «Ora pro nobis», «Impulsa els nostres braços contra la força de les aigües», «Et ora pro nobis», «I atorga'ns la protecció necessària», «Et ora pro nobis», «Com l'atorgares als nostres pares i als pares dels nostres pares i als pares dels pares dels nostres pares», «Et ora pro nobis», «Per donar compliment a la cursa», «Et ora pro nobis», «I fes que es multiplique la pesca als caladors», «Et ora pro nobis», «I vine en auxili nostre quan ens trobem en perill», «Et ora pro nobis», «Beneït sigues pels segles dels segles», «Amén», «No sobreviurà ningú, de tots vosaltres», «Tu a les teues coses, agutzil, hem vingut a complir la tradició, com cada any», «M'envia

el prior, Abdó. La cursa està suspesa», «I qui és dom Odònius per suspendre la cursa?», «Vinga Abdó, deixa'l estar, com a patró major et pertoca de dir les paraules», «Com a patró major hauries de tenir una mica més de seny que aquesta colla d'inconscients», «T'he dit que calles, Fabià, si no vols encetar tu la cursa», «Us ofegareu tots», «No t'ho pense repetir», «Què fem amb Eliseu?», «Cabussa'l, ja es hora que desperte», «Una mica de silenci, anem a pregar», «Fill de mala mare!», «Què passa, Eliseu, ja t'has despertat?», «Qui ha estat el fill de bagassa...?», «Bon dia, Eliseu», «Vinga ja, silenci», «Parla, Abdó», «Mariners, us demane jurament d'obediència, esteu disposats a donar-lo?», «Sí que ho estem», «Aleshores, com a patró major declare en nom del sant que qui guanye la cursa obtindrà la Preferència de pesca al Calador de la Reina, i demane a Sant Gervasi que procure perquè la cursa siga justa, i a vosaltres, mariners, que en respecteu el resultat, tant si us és favorable com si us és advers», «Així serà», «Doncs, a l'aigua mariners i que Sant Gervasi us done protecció», «Amb mi no compteu», «Vinga, Eliseu, a l'aigua».

La gola rabiosa de l'ansa engul amb l'avidesa d'una balena bíblica el desig de glòria dels cossos que desafien el temporal, dents d'escuma es tanquen sobre els molinets que tracen els braços dels experts nadadors; Sant Gervasi, mullat i sol, contempla amb ulls estràbics, des de la peanya, la fúria inclement de la mar, somriu tènuelement, torcent els llavis a la dreta, regalims de pluja li corren per la fusta plegada de la túnica, té el nimbe un punt despintat, ja fa temps que el té, però ningú no hi ha parat atenció, i no us estranye, que ja hem dit abans que és titular d'un església pobra, a penes passa de capella, que no abasta per mantenir rector propi. Fabià, l'agutzil, plora ajupit a la vora, «Déu meu, quina tragèdia», ha vist llançar-se a Abdó, el patró major, i al seu germà Lluc, i a Camanyes i a Dagobert i a l'Anxover i a Eligi i a Benet de Mur i a Vador i al seu fill, també Vador de nom, encara que hi ha qui li diu Vadoret, i a Blai, el fill del calafat, i a Bertold i a Amat i a Eliseu, a qui l'Anxover ha impulsat a l'aigua d'un colp

contra la seua voluntat, i a Perelló i al coix Edelmir, el de pell bruna, i al Moro, el fill d'Ualdí de la Pobla, el pescador que més vegades ha guanyat la cursa de Sant Gervasi d'ençà que es té notícia, qui, tanmateix, no ha heretat l'habilitat immensa del pare difunt, i encara algú més que potser no recorda o a qui no ha parat tanta atenció, hi anaven almenys un centenar de persones o encara més, prou més de la meitat del gremi, i no confia tornar-ne a veure cap, és home de poca fe, l'agutzil, o potser té raó i la mar no està per anar-hi fent broma. Per l'horitzó ja fa estona que es filtra una certa claror, encara espessa, encara insuficient, que fa que no s'encerte a distingir cap silueta sobre el llençol impetuós de les ones; no arriba a una milla al fons, batuda pel vent i per la pluja, s'albira ja la negror incipient del perfil de la Roca, una mena d'animal mitològic ajagut enmig la mar, tancant l'entrada a la rada on s'ajeu el poble; de migjorn, li arriba un prec, «Auxili, Fabià, auxili, per l'amor de Déu».

Un braç aguaita crispat per la vora. Hi acut prest, Fabià. El cos d'Eliseu es pesat com un catxalot i el pescador no guarda a penes forces per facilitar l'esforç de l'agutzil, les ha perdudes totes bracejant per salvar-se. Vomita una golada de cervesa agra, «Ajuda'm a guanyar el recer del mur, Fabià, em mor de fred», i nota que els peus són dos monyons que no li responen i el cos un pur tremolor i les dents, una dringadissa impossible d'aturar, respira a glopades amples, insuficients, ansioses. Un rierol salat, minúscul, es va dipositant sobre l'esplanada ja xopa, a mesura que progressa l'avanc dels dos cossos travats en un de sol, un trajecte plumbi, silenciós, encara més feixuc que el salvament, «He dut una mica de rom: beu-ne un glop», «No puc», «T'escalfarà», «Tinc un remolí a la panxa, vomitaria el lleu si tastara res». Es concentra Fabià en la irritada superfície de l'aigua, el sol ja hauria d'apuntar per l'horitzó, si no fóra per la compacta massa negra que hi roman enganxada, esvaint la claror. Es referma amb ganes la pluja i el xaloc pica amb força de nou, la mar esbossa un somriure macabre d'escuma voraç, «Moriran tots, moriran tots sense remei», i ell es deixa la

vista en una recerca impotent, «He de donar avís, als Monjos, que traguen les barques i rescaten qui puguen», no sap quant de temps ha passat des que els homes es llançaren a l'aigua, «Quina tragèdia, Déu meu, quina tragèdia», Eliseu segueix tremolant, «Pots venir?», l'interpel·lat nega amb un gest exigü, «He d'avisar, et deixe a mà la botella per si et repenses», el vent s'ha envalentit i un gotellim dens, sacsats al seu gust per les ratxes de xaloc corre i descorre cortines de pluja. Té els ulls plorosos i la pell tibant de fred, Sant Gervasi li sembla una figura grotesca, amb aquell somriure impertorbable a la tragèdia, immune a la farsa macabra que s'ha organitzat en honor i glòria seua, «Que Déu ens perdone», comença a enfrontar la caminada quan escolta la veu, «Ací, agutzil, ací», «Déu meu!», són quatre els braços que ara s'agiten però una sola la veu que li reclama atenció des de l'escullera, «Vine prest, Fabià, per l'amor de Déu, abans que no se'ns enduga la mar », però a l'agutzil li pesa caminar a contravent, «Pensava que no ens veuries mai, malparit», amb prou feines pot afermar-se quan les ones rompen contra les roques i escombren amenaçadores la plataforma, «Dóna't aire, per Déu, dóna't aire», mira d'assegurar-se fort abans de donar-los la mà, primer a Camanyes, que li cau més a prop, després a Dagobert, «Aguanta una estona que hi vinc de seguida», i tirar amb determinació, amb la resta de forces que encara ha pogut estalviar, «Mai hauria pensat que t'arribaria a deure la vida, condemnat agutzil», i tot just una ona immensa trenca contra el roquissar i els cobreix d'aigua, de fred, de por, «Dagobert, on és Dagobert?», hissa el cos pesant de Camanyes sobre el terraplé, «Se l'ha engolida la mar?», l'arrossega a la vora d'Eliseu, a recer del mur, «Vaig a veure, ací estaràs a estalvi», i cerca enmig de la tempesta una agitació de braços, un crit d'auxili, alguna senyal del naufrag, «No pot ser que se l'haja endut», i descobreix la gola immensa d'una ona terrible que amenaça d'empassar-se poble i tot, «Déu meu!», que esclata allí mateix, «Ajuda'm, Déu meu», que el somou com a una fulla de roure, «Per tots els sants del cel, ajuda'm», que el llança al peu de Sant

Gervasi, i es retira murmurant una cançó de victòria, «S'ha endut la botella, la maleïda», «Encara gràcies que no se'ns ha endut a nosaltres, agutzil», «Ha estat a punt, Camanyes, ha estat a punt», «Mira, allà, és Dagobert, enganxat a les roques», i hi corre de nou, tot i la respiració agitada i les rampes que li contrauen els músculs de les cames, dels braços, i les arcades que li provoca el glop d'aigua salada, i la por, la por terrible a ser arrossegat per un colp de mar i intentar vanament capturar una engruna d'aire, una engruna tan sols que li calme l'ansia dels pulmons, i agitar els braços inútilment i engolir impotent aigua i més aigua, sense aturall, aigua i més aigua, aigua i més aigua, en una agonia terrible, «Corre, Fabià, corre», aigua i més aigua, aigua i més aigua, «Prest, agutzil», i ell corre i corre sense pensar, sense afermar-se ja, impacient per acabar aviat amb el malson, vigilant la mar de reüll, que no es refia, tot i que ara trenque en onades contínues, rítmiques, innòcues, mai no pots confiar-te, que és ben astuta, la mar, i pren amb força els braços tensos, desesperats, de Dagobert, i s'hi deixa les forces que encara conserva, «Gràcies, Fabià», «Pensava que se t'havia endut per sempre», «Ha estat de poc, de ben poc», i el remolca a la vora del mur, a tocar de Camanyes i Eliseu, i tots tres tenen fred i por, i potser també ganes de plorar, però no ploren. Esguarden la mar en silenci, però cap dels tres no plora.